

Szanowny Pan
Dariusz Piontkowski
Minister Edukacji Narodowej

LIST OTWARTY ws. UJĘCIA KOLONIALIZMU NA LEKCJI GEOGRAFII W „SZKOLE Z TVP”

Amnesty International
Centrum Edukacji Obywatelskiej
Centrum Kształcenia Liderów i Wychowawców im. Pedro Arrupe
Centrum Stosunków Międzynarodowych
Dom Pojednania i Spotkań im. Św. Maksymiliana M. Kolbego
Europejski Dom Spotkań – Fundacja Nowy Staw
Europejski Instytut na rzecz Demokracji
Forum Młodych Dyplomatów
Fundacja ADRA Polska
Fundacja Ari Ari
Fundacja CentrumCSR.PL
Fundacja Dzieła Kolpinga w Polsce
Fundacja Edukacja dla Demokracji
Fundacja Go'n'Act
Fundacja Habitat for Humanity
Fundacja Inicjatyw Menedżerskich
Fundacja Inna Przestrzeń
Fundacja KIABAKARI
Fundacja Krzyżowa dla Porozumienia Europejskiego
Fundacja Kultury Chrześcijańskiej Znak
Fundacja Koalicja Sprawiedliwego Handlu – „Fairtrade Polska”
Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie
Fundacja Mogę Się Uczyc
Fundacja Otwarty Plan
Fundacja Polityki Rozwojowej
Fundacja Pomocy Humanitarnej „Redemptoris Missio”
Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego
Fundacja Solidarności Polsko-Czesko-Słowackiej
Fundacja Wolna Syria
Fundacja WOT
Fundacja Współpracy Polsko-Ukraińskiej PAUCI
Fundacja WWF Polska
Gdańska Fundacja Oświatowa
Helsińska Fundacja Praw Człowieka
Instytut Globalnej Odpowiedzialności
Instytut Rozwoju Obszarów Wiejskich
Instytut Spraw Publicznych
Instytut Studiów Strategicznych
Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego
Małopolskie Towarzystwo Oświatowe
Pallotyńska Fundacja Misyjna Salvatti.pl
Polska Akcja Humanitarna
Polska Fundacja im. Roberta Schumana
Polska Misja Medyczna
Polska Zielona Sieć
Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności
Salezjański Wolontariat Misyjny - MŁODZI ŚWIATU
Stowarzyszenie Jeden Świat
Stowarzyszenie Misji Afrykańskich, Centrum Charytatywno-
Wolontariackie „Solidarni”
Stowarzyszenie Willa Decjusza
Stowarzyszenie Współpracy Kobiet / NEWW
Towarzystwo Demokratyczne Wschód
Wschodnioeuropejskie Centrum Demokratyczne

Szanowny Panie Ministrze,

Grupa Zagranica, federacja organizacji pozarządowych zaangażowanych we współpracę rozwojową i edukację globalną wyraża **głębokie zaniepokojenie i sprzeciw wobec sposobu zaprezentowania problematyki kolonializmu** w odcinku programu pt. „Szkoła z TVP: klasa 1 ponadpodstawowa – nowa podstawa programowa”, dotyczącym lekcji geografii na temat: „Zmiany na mapie politycznej świata” (z dn. 27 maja 2020)¹.

Przede wszystkim naszą uwagę zwróciło uwzględnienie w prezentowanej lekcji „zalet kolonializmu” (9:40 minuta materiału - zdjęcie poglądowe w Załączniku nr 1), które w ostatnich latach, w dyskursie światowym, ale także polskim, spotkały się z ogromną krytyką. Związana jest ona głównie z prezentowaniem tematyki tak zwanych „odkryć geograficznych” i kolonializmu bez uwzględnienia perspektywy państw i społeczeństw, które zostały podbite. Przedstawienie drugiej perspektywy - grup kolonizowanych – uświadamia, iż kolonializm był okresem masowych morderstw i grabieży, a także wprowadzenia globalnego niewolnictwa. Przedstawiając więc młodym ludziom ten okres historii świata winni jesteśmy pokazać również i tę perspektywę. Bez niej historia jest niepełna - wyłania się z niej nie tylko stereotypowy i nieprawdziwy obraz czasów kolonializmu, ale wręcz krzywdzący rdzenną ludność kolonizowanych obszarów. Warto w tym kontekście przywołać słowa nigeryjskiej pisarki i aktywistki Chimamandy Adichie: „Pojedyncza opowieść rodzi stereotypy. Problem z nimi nie polega na tym, że są nieprawdziwe, ale że są niekompletne. Sprawiają, że jedna historia staje się jedyną.”

Odnosząc się do lekcji geografii na temat: „Zmiany na mapie politycznej świata” chcielibyśmy zwrócić uwagę na wymienienie wśród tak zwanych “zalet kolonializmu”, kwestii takich jak: „przenoszenie norm społecznych, a także dorobku europejskiego na kolonizowane narody”. W historii Polski, takie praktyki w czasie zaborów były nazywane germanizacją i rusyfikacją, i z polskiej perspektywy są bezsprzecznie negatywnie oceniane. Jako naród, który doświadczył podobnych opresyjnych działań ze strony innych krajów powinniśmy być szczególnie wrażliwi na podobne przedstawianie tematu.

Kolejną kwestią wzbudzającą nasz niepokój jest używanie w materiale określeń typu „tubylczy”, „tubylec”, które mają wpisać grupy etniczne, zamieszkujące nieeuropejskie tereny, w stereotyp „dzikiego”, w opozycji do „lepszego europejskiego cywilizacji”. Materiał odnosi się do zabijania tylko w kontekście kanibalizmu, występującego w niektórych kolonizowanych społecznościach, natomiast

¹ Link do materiału: <https://vod.tvp.pl/video/szkola-z-tvp-klasa-1-ponadpodstawowa-nowa-podstawa-programowa.geografia-lekcja-4-27052020.47916453>

ludobójstwo, którego doświadczyli kolonizowani ze strony kolonizatorów, eufemistycznie nazywa „wyludnieniem”.

W związku z powyższym, **apelujemy o poprawienie wymienionego materiału telewizyjnego**, umieszczonego na platformie vod.pl, i **wprowadzenie informacji rzetelnie prezentujących zjawisko kolonializmu, uwzględniające również perspektywę grup kolonizowanych.**

Jednocześnie deklarujemy gotowość do dyskusji i współpracy przy przygotowywaniu materiałów edukacyjnych na ten temat.

Ekspertki i eksperci Grupy Zagranica z zakresu edukacji globalnej od wielu lat przyglądają się sposobom realizacji treści globalnych i antydyskryminacyjnych w polskim systemie edukacji. Grupa Zagranica analizowała wybrane podręczniki m.in. pod kątem sposobu przedstawiania krajów rozwijających się i ich historii, a także uczestniczyła w konsultacjach projektu nowej podstawy programowej, wnosząc o uwzględnienie perspektywy globalnej w proponowanych treściach i szczególną wrażliwość w nauczaniu o innych krajach i społeczeństwach. Efektem naszej pracy są rekomendacje, które przesyłamy (Załącznik nr 2) jako wytyczne opracowywania treści edukacyjnych dla młodzieży.

Prosimy o odpowiedź.

Z poważaniem,

Jan Bazyl

Dyrektor Wykonawczy Grupy Zagranica

Załączniki:

1. Tabelka z wadami i zaletami kolonializmu: „Szkoła z TVP: klasa 1 ponadpodstawowa – nowa podstawa programowa”, dotyczącego lekcji geografii na temat: „Zmiany na mapie politycznej świata” — screen z mediów społecznościowych (dostęp: <https://www.facebook.com/donaldkropkapl/photos/a.1538450336270943/2985411748241454/>).
2. Rekomendacje z analizy wybranych podręczników szkolnych pod kątem założeń edukacji globalnej – skrót z raportu „Edukacja globalna w podręcznikach do geografii i wiedzy o społeczeństwie” (wydanie drugie, uzupełnione) (dostęp: http://zagranica.org.pl/sites/zagranica.org.pl/files/attachments/Publikacje/EdukacjaGlobalna/gz_raport_analiza-podrecznikow_www.pdf).

Załącznik nr 1

Tabelka z wadami i zaletami kolonializmu: „Szkoła z TVP: klasa 1 ponadpodstawowa – nowa podstawa programowa”, dotyczącego lekcji geografii na temat „Zmiany na mapie politycznej świata”.

TVP rozrywka

Wpływ kolonializmu na kolonie

WADY	ZALETY
<ul style="list-style-type: none">▪ Zmuszanie do bardzo ciężkiej pracy, np. w kopalniach, przy budowie kolei.▪ Grabieże, wywożenie surowców naturalnych, dzieł sztuki starożytnej i tubylczej.▪ Niewolnictwo i wyludnianie, rasizm, traktowanie obywateli kolonii jak ludzi gorszej kategorii, brak prawa wyboru.▪ Pozostawienie dawnych kolonii w ruinie przez opuszczenie ich przez kolonizatorów.	<ul style="list-style-type: none">▪ Przejęty europejski dorobek naukowy, zwyczaje i kulturę.▪ Wprowadzono normy społeczne obowiązujące w Europie.▪ Ograniczono okrutne obyczaje, np. kanibalizm.▪ Rozwijała się edukacja i medycyna oraz budownictwo.▪ Wprowadzono języki europejskie jako urzędowe, które ułatwiły udział w kulturze światowej.

Sound mute

Załącznik nr 2

Rekomendacje z analizy wybranych podręczników szkolnych pod kątem założeń edukacji globalnej.

1. Sugerujemy, aby wszelkie ilustracje pojawiające się w materiałach edukacyjnych były zgodne z „Kodeksem w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa”. Dokument ten powstał z inicjatywy międzynarodowych organizacji pozarządowych zajmujących się współpracą rozwojową. Został przetłumaczony na język polski i w sposób prosty przedstawia i wyjaśnia zasady pokazywania krajów globalnego Południa. Dokument dostępny jest na stronie internetowej Grupy Zagranica: <http://www.zagranica.org.pl/onas/katalog-zasad/kodeks-w-sprawie-obrazow-i-wiadomosci-dotyczacych-krajow-poludnia>.

2. W materiałach edukacyjnych wykorzystywanych w czasie lekcji szkolnych rzadko pojawiają się wiadomości równoważące stereotypowy przekaz dotyczący mieszkańców i mieszanek krajów globalnego Południa. Chodziłoby tu o przedstawianie osób z krajów Południa jako tych aktywnie działających na rzecz rozwoju swoich krajów i poprawy warunków życia. Sugerujemy też jak najczęstsze uwzględnianie perspektywy osób mieszkających w krajach Południa – pokazanie ich punktu widzenia, ich priorytetów oraz ich spojrzenia na rozwój jest niezwykle pouczającym i wartościowym elementem nauki. Jest to też jedno z założeń edukacji globalnej.

3. W treściach materiałów edukacyjnych (w tym w podręcznikach szkolnych oraz innych materiałach wykorzystywanych w czasie lekcji) dotyczących dalekich od Polski krajów i kontynentów często obraz rzeczywistości jest uproszczony, a główny akcent kładziony jest na problemy. W związku z tym zalecamy pokazywanie też działań i zjawisk pozytywnych, wskazywanie na realne możliwości dokonywania zmiany, unikanie treści generalizujących czy uproszczonych.

4. Nie powinno się traktować zbiorczo kontynentów, regionów geograficznych, a tym samym pozbawiać ich różnorodności, a poszczególnych państw indywidualności. Dzięki temu unikniemy uproszczonego i często krzywdzącego obrazu poszczególnych regionów.

5. Uważamy, że z materiałów poświęconych krajom globalnego Południa młodzież powinna dowiadywać się, jakie są wyzwania współczesnego świata, ale całego świata, a nie tylko Afryki. Zachęcamy do przekazania młodym ludziom podstawowych informacji na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju.

6. Zachęcamy do używania języka wrażliwego na różnorodność, poprzez który łatwiej będzie kształtować w młodych osobach również postawy antydyskryminacyjne. Ważne wydaje nam się zwrócenie uwagi, że w szkołach uczą się zarówno uczniowie, jak i uczennice. Zatem skierowanie poleceń do obu płci oraz pisanie właśnie o uczennicach i uczniach, nauczycielkach jak i nauczycielach uwidoczniłoby istnienie obu płci w przestrzeni szkolnej. Ponadto odradzamy używanie określeń jednoznacznie stereotypowych, wręcz obraźliwych, takich jak chociażby „Murzyn”.

7. Zachęcamy do poświęcania w materiałach edukacyjnych więcej miejsca aspektom związanym z kształtowaniem postaw i wartości. Widzimy szkołę jako jedno z kluczowych miejsc, gdzie taki rodzaj edukacji może się odbywać. Ważne, by mogło to mieć miejsce również w odniesieniu do treści przekazywanych poprzez podręczniki przedmiotowe czy inne materiały wykorzystywane do prowadzenia lekcji, zarówno w formie on- jak i off-line.